

УДК 378.04:796]:796.015

DOI <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2024.1.308746>

СЕРГІЙ ГОРОХОВ

ORCID: <http://orcid.org/0009-0007-8829-8284>

(Полтава)

Place of study: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

E-mail: gorohov.poltava@gmail.com

СЕРГІЙ ЯРЕМЕНКО

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5679-9353>

(Полтава)

Place of study: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

E-mail: sya04081986@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Анотація. У статті розглянуто і теоретично проаналізовано комплекс методологічних підходів щодо професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у сучасних ЗВО України. Обґрунтовано, що методологічні підходи виконують системоутворюючу роль у професійній підготовці майбутніх фахівців, а їх комплексне використання у навчальному процесі сприяє зростанню ефективності та підвищенню конкурентоздатності випускників на ринку фізкультурно-спортивних та здоров'язберігальних послуг. Концептуальний аналіз досліджень системи професійної підготовки майбутнього фахівця фізичної культури та спорту дозволив нам виділити низку провідних наукових підходів, що лежать в основі вивчення даної системи, стосуються її загалом і потребують, на нашу думку, суттєвого переосмислення та адаптації у контексті сучасних вимог. Визначені методологічні підходи (компетентнісний, системний, культурологічний, аксіологічний, акмеологічний) зорієнтовують на певні цілі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту.

Ключові слова: майбутні фахівці фізичної культури і спорту, методологія, методологічні підходи, професійна підготовка, системний підхід, аксіологічний підхід, акмеологічний підхід, культурологічний підхід.

Постановка проблеми. Сьогодні фізичне виховання, як ніколи раніше, гостро потребує науково обґрунтованих методик, технологій і комплексів прийомів і засобів, спрямованих на формування ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом. Особливо гостро ця проблема постає у процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти, оскільки саме на цьому етапі відбувається самовизначення, формування ідеалів і, як наслідок, закладається фундамент для формування тих цінностей особистості, які будуть визначати подальше життя особистості. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури й спорту у сучасному ЗВО розглядається як складний процес, що ґрунтується на наукових принципах та спрямований на розвиток їхнього професіоналізму, що забезпечить їм конкурентоздатність на ринку праці. Цей процес базується на науково обґрунтованій системі взаємодії між здобувачами та професорсько-викладацьким складом закладу вищої освіти (Карпюк, 2008). Сучасний розвиток системи освіти України у вищій школі ставить завдання постійного удосконалення системи фахової підготовки на основі пошуку й упровадження найбільш ефективних інноваційних засобів навчання, що актуалізує потребу вивчення методологічних підходів у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Дослідженням методологічних підходів у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної культури і спорту займалися низка зарубіжних і вітчизняних учених. Загальна характеристика методологічних підходів вивчено в працях А. Литвина, С. Масича, В. Кременя, В. Ільїна, В. Лозової, А. Стогнія, П. Хоменка (Литвин, 2018; Масич, 2014; Кремень, & Ільїн, 2012; Лозова, 2012; Стогній, 2016; Хоменко, 2023). У дослідженні В. Аніщенка та О. Падалки вивчено специфіку культурологічного підходу у професійній підготовці (Аніщенко, & Падалка, 2013), методологія системного підходу та наукових досліджень вивчена у працях О. Кустовської (2005); особливості використання аксіологічного підходу розкриті в дослідженні Н. Фунтікової (2012). Але в той же час констатуємо відсутність системних досліджень застосування методологічних підходів у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Метою цієї статті є визначення та обґрунтування перспектив використання методологічних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Методологія у науковій літературі тлумачиться як вчення про структурну побудову, логічні конструкції, методи і принципи розв'язання наукової проблеми, конкретніше – вчення про основоположні принципи побудови, форми і засоби наукового пізнання дійсності; методологія базується на сукупності принципів і методів, застосування яких у конкретному науковому дослідженні дає можливість розв'язати певну проблему (Стогній, 2016). Методологія також розглядається як систематизована сукупність підходів, способів, методів, прийомів та процедур, що застосовуються в процесі наукового пізнання та практичної діяльності для досягнення наперед визначеної мети (Кремень, & Ільїн, 2012). В основу методології покладено методологічні підходи, які на базі емпіричних і теоретичних досліджень формулюються загальні принципи і методи дослідження педагогічних явищ, побудови теорії. У дослідженні С. Масич логічно підкреслено, що методологічний підхід існує як проблемно-семантичне поле й оформляється в наукову систему через інтегративну сукупність основних категорій і понять (Масич, 2005).

Як методологічна категорія підхід визначається як методологічний засіб; методологічна основа дослідження; методологічне підґрунтя для вирішення поставленої проблеми. Поєднуючи в собі кілька функцій, підхід може бути принципом і методом проектування освіти; методологічним регулятором інноваційної діяльності тощо. На практиці від правильного розуміння сутності підходу залежить точне визначення його місця і ролі серед інших феноменів педагогічної діяльності, таких, як мета, принцип, форма, метод, прийом.

В контексті завдань нашого дослідження вважаємо за доцільне навести рекомендовані ознаки оптимізації вибору методолого-теоретичних підходів:

1) методологічні підходи мають бути адекватними, тобто повною мірою відповідати цілям і завданням дослідження;

2) для отримання об'єктивної і цілісної картини досліджуваного явища необхідно використовувати не один, а декілька підходів, відповідних усім рівням методології;

3) сукупність методологічних підходів, що застосовуються в дослідженні природничо-наукової освіти фахівця фізичної культури, не має містити взаємовиключних наукових позицій;

4) методологічні підходи мають доповнювати один одного, що дозволяє вивчити конкретний об'єкт усебічно і в усіх його взаємозв'язках (Хоменко, 2023).

Розглянемо методологічні підходи щодо підготовки фахівців фізичної культури і спорту.

Системний підхід забезпечує визначення структурно-функціональних зв'язків цілісного педагогічного процесу як сукупності систем цінностей освіти та цінностей здобувача вищої освіти. Лише цілісна система взаємопов'язаних підсистем викладання та навчання, виховання та самовиховання проявляє свою ефективність в повному обсязі, забезпечує перехід від розвитку до саморозвитку. Для формування фізичної культури здобувачів правомірно її розглядати як системне навчання, що включає низку структурно-функціональних складників (ціннісних відносин і видів діяльності), що мають власну організацію, взаємодіють з навколишнім середовищем та володіють у єдності інтегративною властивістю цілого, яка не зводиться до властивостей окремих частин.

Ціннісні відносини особистості у фізичній культурі є динамічною (функціональною) системою; вони характеризуються цілісністю, детермінованістю, їхні компоненти пов'язані між собою, а функціонування підпорядковане ієрархічному принципу; при цьому зв'язки між компонентами є гнучкими, і кожен з них у певних умовах діяльності може проявитися як визначальний. Визначення структури та рівня розвитку фізичної культури особистості, ціннісних відносин у ній, систематизація та класифікація теоретичного викладання та практичного експерименту дослідження неможлива без застосування системного підходу. Він спрямовує на виділення в педагогічному процесі, передусім, інтегративних інваріантних системоутворюючих зв'язків та відносин; вивчення та формування того, що в системі є стійким, а що змінним, що головним, а що другорядним.

Системний підхід надає еталонну модель процесу формування ціннісних відносин у фізичній культурі та спорті з метою застосування її на практиці та можливість розробити відповідні рекомендації для її використання. Педагогічний процес забезпечує підсистему педагогічної технології, яка об'єднує взаємопов'язані педагогічні завдання, методологічні принципи, зміст освіти, форми, засоби та методи педагогічної діяльності. Системі притаманна функція зворотного зв'язку, яку в процесі професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту виконує стандартизована процедура оцінки та самооцінки.

Серед принципів системного підходу вчені виділяють:

- цілісність, що дозволяє розглядати систему як єдине ціле, а також як підсистему для вищих рівнів;

- ієрархічність будови, яка базується на підпорядкуванні елементів нижчого рівня елементам вищого рівня;

- структуризація, яка дозволяє аналізувати елементи системи та їхній взаємозв'язок в межах конкретної організаційної структури;
- множинність, що використовує кібернетичні, економічні та математичні моделі для опису окремих елементів і системи загалом;
- системність, яка полягає в тому, що об'єкт володіє всіма ознаками системи.

Культурологічний підхід на загальнонауковому рівні методології передбачає використання феномену культури для проектування змісту та процесу професійної підготовки майбутнього фахівця фізичної культури та спорту. Культурологічний підхід до організації освітнього процесу передбачає створення в освітньому просторі окремих середовищ, які разом утворюють єдиний культурно-освітній простір, в якому здійснюється культурний розвиток особистості, набуття досвіду поведінки, культурна самоідентифікація та самореалізація творчих здібностей.

Культурологічний підхід визначає соціально-гуманістичну програму та передбачає напрямок діяльності, її ціннісних основ та результатів; він відображає культурну спадкоємність накопиченого людством досвіду та його динаміку, забезпечену творчими інноваціями. Творчість породжує і формує культуру, її освоєння слід розуміти як проблему становлення творчої особистості.

Фізична культура, як визначальний складник загальної культури, інтегруючи біологічний та соціальний зміст, виконує духовно та фізично розвивальну, людинотворчу функцію. Ядро фізичної культури суспільства становлять сформовані в ній цілі та цінності, способи їх сприйняття та досягнення. Проте, виступаючи як загальне явище, вона сприймається, освоюється та відтворюється кожним здобувачем індивідуально, зумовлюючи формування його фізичної культури; освіта при цьому розглядається як форма, спосіб та засіб саморозвитку фізичної культури.

Культурологічний підхід спрямований на формування особистості фахівця, який володіє ціннісними відносинами фізичної культури, творчо реалізує її форми, засоби та методи у власній професійній діяльності. Фахівці зазначають, що у процесі навчання засвоєння цінностей фізичної культури особистістю не відбувається автоматично, необхідно цілеспрямовано залучати до них здобувачів шляхом використання науково обґрунтованих педагогічних умов виховання та навчання, які враховують форми, методи, напрямки та механізми розвитку культури особистості. Стратегія розвитку ціннісних відносин у фізичній культурі будується на основі логіки розгортання суб'єктності студента у оволодінні її цінностями, спрямована на розкриття його творчого потенціалу за допомогою пошуків змісту та діалогічної спрямованості освітнього процесу.

Культурологічний підхід у професійній підготовці фахівця фізичної культури та спорту передбачає створення умов для цілісного розвитку здобувачів, діяльно-творчого освоєння не лише спеціальних, а й загальнокультурних цінностей змісту освіти у цій сфері. У світлі цього підходу в освітньому процесі застосовуються особистісно-орієнтовані педагогічні технології, культурні критерії оцінки та самооцінки рівня сформованості ціннісних відносин у фізичній культурі (індиферентний, слабо зацікавлений, діяльний, діяльно-творчий), які характеризуються різним ступенем розгортання суб'єктності у процесі оволодіння її цінностями. Культурологічний підхід забезпечує цілісність освітнього процесу в єдності його функціонального, ціннісного, діяльнісного та результативного аспектів.

Культурологічний підхід у вивченні людини спрямований на розуміння її уявлень та переконань через призму поняття культури. Це дозволяє розглядати людину як самостійну, активну особистість, здатну до самостійного визначення свого життя через взаємодію з іншими людьми та їх культурами. Такий підхід розглядає освоєння культури як процес особистісного розвитку, у якому людина створює світ культури всередині себе, бере участь у діалозі між культурами, що сприяє індивідуальному розкриттю та актуалізації внутрішніх сенсів та переконань (Лозова (Ed.), 2012).

Культурологічний підхід у дослідженнях проблем педагогічної освіти, за твердженням В. Аніщенко і О. Падалки, є комплексом теоретичних та методологічних положень, а також організаційно-педагогічних заходів, спрямованих на створення умов для засвоєння майбутнім фахівцем фізичної культури та розвитку його як суб'єкта цієї культури. З погляду культурологічного підходу, саме професійна підготовка здобувачів є соціокультурним інститутом, який має за мету реалізацію гуманітарної, культуротрансляційної та культуротворчої функцій, а також формування антропогенної практики культури як чинника загального та професійно-культурного розвитку особистості фахівця фізичної культури та спорту. (Аніщенко, & Падалка, 2013).

Аксіологічний підхід трактує професійну підготовку майбутнього фахівця фізичної культури та спорту як процес передачі цінного досвіду суспільства особистості та формування у неї системи ціннісних уявлень. Освіта, як основна цінність, що визначає професійний та соціальний успіх майбутнього фахівця, ставить перед собою складні завдання розвитку у нього ціннісних відносин до себе, до свого здоров'я, самовдосконалення, професійної діяльності, культури та оточуючого середовища. Ціннісні підходи в освіті відображають значущість формування ціннісної свідомості особистості, узгодженості індивідуальних та загальнолюдських цінностей.

Аксіологічний підхід спрямовує процес професійного становлення фахівця на ціннісну та мотиваційну сфери особистості та гарантує таку організацію, яка забезпечує формування та розвиток

ціннісних відносин здобувача в сфері фізичної культури та спорту. Тільки засвоєні та адаптовані зовнішні впливи можуть забезпечити активність особистості у якісній трансформації його індивідуальності. Для ефективного впливу на свідомість необхідно мати уявлення про особистісні цінності та переконання, які властиві здобувачам, рівень розвитку їхньої фізичної культури, розуміти та ефективно використовувати властивості цінностей та психолого-педагогічний механізм їх інтеріоризації.

Основною метою цієї дослідницької роботи є обґрунтування педагогічних умов для переходу освітніх цінностей фізичної культури та спорту у внутрішні, особистісні цінності. Інтерналізація цієї динаміки пов'язана з активізацією структур самосвідомості здобувачів вищої освіти та їхньої здатності до ціннісно-орієнтованої трансформаційної діяльності у цій сфері. Аксиологічний підхід встановлює відповідні орієнтири та якісні характеристики освітнього процесу, розкриває механізми взаємодії та взаємопроникнення цінностей освіти та особистості, передбачає конкретні теоретичні та практичні результати дослідження. Цей підхід структурує та пронизує всі аспекти освітнього процесу, спрямовуючи його на реалізацію функціональних можливостей цінностей у формуванні фізичної культури та спорту.

Аксиологічний підхід тісно пов'язаний з нормативно-оцінювальним підходом, що передбачає порівняння результату формування фізичної культури здобувача у вищій школі з певним стандартом, до якого слід прагнути. У гуманітарних науках запропоновано наступні стандарти: норми-ідеали (рівень сформованості ціннісних відносин здобувачів вищої освіти в фізичній культурі); конвенційні норми, які допускають можливість відхилення від ідеалу та є результатом певних досліджень (освітні стандарти щодо достатнього рівня сформованості фізичної культури); ситуативні норми, що відображають межі нормальності системи з урахуванням реально складених соціальних, економічних та інтелектуальних можливостей досягнення ідеалу (рівень фізичної культури студента, порівняний з матеріальною базою та організаційно-педагогічними умовами проведення занять, відношенням до фізичної культури в його оточенні, рівнем соціальної зрілості та розвитку групи тощо). Цей підхід спрямований на диференціацію рівнів сформованості фізичної культури особистості здобувача при визначенні ефективності освітнього процесу.

Акмеологічний підхід спрямований на створення оптимальних умов для самовираження, самоствердження та прояву професійних здібностей майбутніх фахівців фізичної культури та спорту; він передбачає розвиток фізичної культури у найширшому її розумінні, як вдосконалення тіла, душі і духу, та включає в себе сукупність принципів, прийомів і методів, що забезпечують активний саморозвиток і самовдосконалення особистості.

Акмеологічний підхід передбачає створення педагогічних умов для реалізації суб'єктності, самоформування та самокорекції мотивів і ціннісних орієнтацій, самовизначення в цій сфері, розкриття структурно-змістових характеристик фізичної культури в акмеологічному контексті. Методи та технології акмеології (особистісно-орієнтовані, розвивального навчання, метод проектів, тренінгові, ігрові та інші) спрямовані на акцентування розвитку пізнавальних мотивів у навчальному процесі, з метою зробити навчання та творче переосмислення реальності внутрішньою потребою особистості здобувача вищої освіти. Ці методи допомагають сформувати та закріпити в самосвідомості майбутнього фахівця фізичної культури та спорту важливість самовиховання та саморозвитку в професійній галузі для реалізації себе та досягнення особистісного і професійного потенціалу.

Акмеологічний підхід спрямований на досягнення здобувачами діяльно-творчого рівня фізичної культури, що забезпечує ефективне та стабільне управління своїм здоров'ям та особистісним розвитком протягом усього життя для досягнення успіху у професійній сфері. В рамках цього підходу ключовою завданням є розробка методичного інструментарію, який допомагає створити умови для актуалізації творчого потенціалу особистості та підвищення його мотивації до професійного зростання, з урахуванням основних детермінант - внутрішніх мотивуючих причин, впливу об'єктивних і суб'єктивних умов та факторів. Акмеологічний підхід орієнтує освітній процес на актуалізацію та розвиток у майбутніх фахівців фізичної культури та спорту:

- відповідальної та мотивованої позиції у відношенні до самонавчання та особистісного розвитку у галузі фізичної культури;
- творчого мислення;
- потреби в постійному самовдосконаленні, формуванні здорового способу життя;
- виявленні та саморозвитку особистісних якостей, необхідних для успішної самореалізації у професійній та інших сферах життєдіяльності;
- вміння рефлексувати та розглядати явища (власне здоров'я, спосіб життя, діяльність у галузі фізичної культури, рівень активності у саморозвитку та інше) в життєвій перспективі, з позицій професійних цілей.

Компетентнісний підхід передбачає свідомий та цілеспрямований розвиток та саморозвиток у навчальному процесі з фізичної культури формує стратегічну професійну концепцію здобувача вищої освіти, яка дозволить йому максимально повно реалізувати себе в майбутній професійній діяльності.

Цей підхід орієнтує організацію навчального процесу на освоєння особистістю оперативного та творчого досвіду використання знань, вмінь та навичок фізичної культури як способів вирішення актуальних проблем різної складності, пов'язаних з управлінням фізичною активністю, здоров'ям та працездатністю в змінних умовах життєдіяльності.

Компетентність у сфері фізичної культури передбачає досягнення майбутнім фахівцем психофізичної та функціональної готовності, яка відповідає вимогам життєдіяльності, професії, збереження здоров'я, його адекватну позитивну самооцінку суб'єктності діяльності у цій галузі (результативність саморозвитку, спілкування та взаємодії).

Отже, у контексті професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту компетентнісний підхід сприяє переходу від простого відтворення знань до їхнього практичного використання; розширює можливості форм і методів навчання; розглядає перспективи працевлаштування випускників ЗВО через розвиток їх компетентностей; встановлює пріоритет міждисциплінарних вимог до результату освітнього процесу (Литвин, 2018).

Основною концепцією компетентнісного підходу є компетентнісно-орієнтована освіта, спрямована на всебічне освоєння професійно-практичних знань та навичок, що дозволяє фахівцю успішно реалізувати себе у різних галузях професійної діяльності, отримати соціальну самостійність, стати мобільним та кваліфікованим, а також вільно орієнтуватися в навколишньому середовищі та ефективно вирішувати складні завдання (Стогній, 2018).

Жоден із підходів не здатен самостійно вирішити проблему методології дослідження в галузі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту, це можливе лише на основі оптимального вибору та раціонального поєднання комплексу методологічних підходів.

Висновки. Отже, формування фізичної культури здобувачів у наш час супроводжується низкою проблем, їх вирішення потребує комплексних заходів, що включають перехід від традиційної дисциплінарної парадигми до гуманізації та гуманітаризації освіти у цій сфері. Концептуальний аналіз досліджень системи професійної підготовки майбутнього фахівця фізичної культури та спорту дозволив нам виділити низку провідних наукових підходів, що лежать в основі вивчення даної системи, стосуються її загалом і потребують, на нашу думку, суттєвого переосмислення та адаптації у контексті сучасних вимог. Єдність розглянутих на філософському та загальнонауковому рівні методологій підходів дозволяє організувати особистісно-орієнтований, особистісно-розвивальний освітній процес з фізичної культури, створити в ньому умови для переходу цінностей змісту освіти в ціннісні відносини майбутнього фахівця фізичної культури та спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Аніщенко В., Падалка О. Культурологічний підхід у професійній підготовці вчителя. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2013. № 6. С. 103–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2013_6_14
- Доценко Н. А. Методологічні підходи щодо підготовки здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей в умовах інформаційно-освітнього середовища. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 298–301.
- Карпюк Р. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання: теорія та методика : [монографія]. Луцьк : Волинська обласна друкарня. 2008. 504 с.
- Кремень В. Г., Ільїн В. В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму. Київ : Педагогічна думка. 2012. 368 с.
- Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій. Тернопіль. 2005. 124 с.
- Литвин А. Ф. Методологічні підходи до формування технологічної культури майбутніх учителів технологій у професійній підготовці. *Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова]. Серія Педагогічні науки*. 2018. Вип. 139. С. 162–172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzped_2018_139_21
- Масич С. Ю. Методологічні підходи як підґрунтя становлення системи підготовки викладача вищого навчального закладу. *Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 46. С. 87–96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2014_46_13
- Наукові підходи до педагогічних досліджень : колективна монографія / за заг. ред. В. І. Лозової. Харків : Вид-во Віровець А.П. «Апостроф». 2012. 348 с.
- Стогній А. Ю. Методологічні підходи до навчальної дисципліни «Загальні технології харчових виробництв» у процесі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2016. Вип. 9 (3). С. 110–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nz_pmfm_2016_9%283%29_30
- Фунтікова Н. В. Аксиологічний підхід у дослідженні проблеми виховання інтелігентності у студентської молоді. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2012. Вип. 4. С. 157–166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2012_4_25
- Хоменко П. В. Методологічні підходи до формування функціональності природничо-наукових знань майбутніх учителів фізичної культури. *Теоретико-методичні аспекти викладання компонентів освітніх програм у системі підготовки магістрів у педагогічних закладах вищої освіти* : колективна монографія / за заг. ред. О. О. Момот; Ю. В. Зайцевої; В. В. Карманенка. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2023. С. 593–632. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/21248>

REFERENCES

- Anishchenko, V., & Padalka, O. (2013). Kulturolohichniy pidkhdid u profesiinii pidhotovtsi vchytelia [Cultural approach in teacher's professional training]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy* [Adult education: theory, experience, perspectives], 6, 103-107. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2013_6_14 [in Ukrainian].
- Dotsenko, N. A. (2017). Metodolohichni pidkhody shchodo pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity inzhenernykh spetsialnostei v umovakh informatsiino-osvitnoho seredovyscha [Methodological approaches to the training of applicants for higher education of engineering specialties in the conditions of the information and educational environment]. *Molodyi vchenyi* [A young scientist], 11 (51), 298-301 [in Ukrainian].
- Funtikova, N. V. (2012). Aksiolohichniy pidkhdid u doslidzhenni problemy vykhovannia intelihentnosti u studentskoi molodi [Axiological approach in the study of the problem of intellectual education among student youth]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka* [Personality spirituality: methodology, theory and practice], 4, 157-166. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2012_4_25 [in Ukrainian].
- Karpiuk, R. P. (2008). *Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z adaptivnoho fizychnoho vykhovannia: teoriia ta metodyka* [Professional training of future specialists in adaptive physical education: theory and methodology]. Lutsk: Volynska oblasna drukarnia [in Ukrainian].
- Khomenko, P. V. (2023). Metodolohichni pidkhody do formuvannia funktsionalnosti pryrodnycho-naukovykh znan maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Methodological approaches to the formation of the functionality of natural and scientific knowledge of future teachers of physical culture]. In O. O. Momot; Yu. V. Zaitsevoi; V. V. Karmanenka (Eds.), *Teoretyko-metodychni aspekty vykladannia komponentiv osvitynih prohram u systemi pidhotovky mahistriv u pedahohichnykh zakladakh vyshchoi osvity* [Theoretical and methodological aspects of teaching the components of educational programs in the system of training masters in pedagogical institutions of higher education] (pp. 593-632). Poltava: PNPu imeni V. H. Korolenka. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/21248> [in Ukrainian].
- Kremen, V. H., & Ilin, V. V. (2012). *Synerhetyka v osviti: kontekst liudynotsentryzmu* [Synergetics in education: context of human centrism]. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
- Kustovska, O. V. (2005). *Metodolohiia systemnoho pidkhdodu ta naukovykh doslidzhen* [Methodology of system approach and scientific research]. Ternopil [in Ukrainian].
- Lozova, V. I. (Ed.). (2012). *Naukovi pidkhody do pedahohichnykh doslidzhen* [Scientific approaches to pedagogical research]. Kharkiv: Vyd-vo Virovets A.P. "Apostrof" [in Ukrainian].
- Lytvyn, A. F. (2018). Metodolohichni pidkhody do formuvannia tekhnolohichnoi kultury maibutnikh uchyteliv tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi [Methodological approaches to formation of technological culture of future teachers of technology in professional training]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova. Serii Pedahohichni nauky* [Scientific notes National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series Pedagogical Sciences], 139, 162-172. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzped_2018_139_21 [in Ukrainian].
- Masyh, S. Yu. (2014). Metodolohichni pidkhody yak pidgruntia stanovlennia systemy pidhotovky vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu [Methodological approaches as the basis for the formation of a system for training a teacher of a higher educational institution]. *Pedahohika ta psykhologhiia* [Pedagogy and psychology], 46, 87-96. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2014_46_13 [in Ukrainian].
- Stohnii, A. Yu. (2016). Metodolohichni pidkhody do navchalnoi dystsypliny "Zahalni tekhnolohii kharchovykh vyrobnytstv" u protsesi pidhotovky maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia [Methodological approaches to the discipline "General technologies of food production" in the process of training future teachers of professional training]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka Serii: Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity* [Scientific notes Kirovohrad State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko. Series: Problems of methods of physical, mathematical and technological education], 9 (3), 110-114. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nz_pmfm_2016_9%283%29_30 [in Ukrainian].

**HOROKHOV SERHII
YAREMENKO SERHII**

METHODOLOGICAL APPROACHES IN PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Abstract. The article considers and theoretically analyzes a complex of methodological approaches to the professional training of future specialists in physical culture and sports in modern universities of Ukraine. It is substantiated that methodological approaches fulfill a system-forming role in the professional training of future specialists, and their comprehensive use in the educational process contributes to the increasing of efficiency and competitiveness of graduates in the market of physical education and health-preserving services. It's proven that the competency-based approach in the professional training of future specialist of physical culture and sports is aimed at the development and formation of key and subject competencies of the individual; the result is the formation of general competencies or professionalism, including both key and subject competencies, and serves as an integrated personality characteristic. This characteristic is formed in the process of learning and covers knowledge, skills, attitude, activity experience, values and models of personality behavior. The systematic approach to the training of specialists in the field of physical culture and sports is determined as one of the key methodological foundations, as it allows considering the pedagogical process as a unified system with all interconnections between its components; the effectiveness of the functioning of such a system depends on both its ultimate goal and internal structure. The cultural approach in the system of professional education is interpreted as a set of theoretical and methodological principles in combination with organizational and pedagogical measures aimed at creating conditions for mastering and transmitting values and methods that contribute to the creative self-realization of a personality of physical culture and sports in the professional sphere. The cultural approach as a specific scientific methodology of cognition and

transformation is based on axiology – the doctrine of values and the value structure of the world, actualizing the importance of the axiological approach, the essence of which is in directing professional education to the formation of a system of values among applicants that determine their attitude to the world, their own activities and to themselves as individuals and specialists. The essence of the acmeological approach is to determine ways to achieve competence; focus on humanistic development of the individual through the use of specific educational subjects; taking into account the motives, values and goals of a specialist in choosing ways of activity. Specific methodological approaches are focused on certain goals of professional training of future specialists in physical culture and sports.

Keywords: *future specialists of physical culture and sports, methodology, methodological approaches, professional training, systematic approach, axiological approach, acmeological approach, cultural approach*